

საქართველოს უნივერსიტეტი
სოციალურ მეცნიერებათა სკოლა
სადოქტორო პროგრამა: პოლიტიკის მეცნიერებები

ხელნაწერის უფლებით

აბდულმელიქ ალქან

თურქეთის საგარეო პოლიტიკა საქართველოში 2002-2024 წლებში, სამართლიანობისა და განვითარების
პარტიის მმართველობის პირობებში: სამშობლოსთან, ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორულ თემებთან
მიმართების კონსტრუქტივისტული ანალიზი

პოლიტიკური მეცნიერებების დოქტორის აკადემიური ხარისხი

სადისერტაციო მაცნე

(სპეციალობა- 30011-19 - პოლიტიკის მეცნიერებები)

თბილისი

2025

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა სკოლაში.

სადისერტაციო საბჭოს შემადგენლობა:

თავმჯდომარე: გიორგი სორდია, მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: შალვა ძეგისაშვილი, მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

საბჭოს წევრი: ნინო გოზალაშვილი, პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი;

გარე ექსპერტი: ქამალ სოლეიმანი, დოქტორი, პროფესორი

გარე ექსპერტი: ემილია ალავერდოვი, დოქტორი, პროფესორი

გარე ექსპერტი: თამარ ყარაზანიშვილი, დოქტორი, პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2025 წლის 18 სექტემბერს; 16:00 საათზე

მისამართი: თბილისი, კოსტავას 77, საქართველოს უნივერსიტეტის

მეოთხე კორპუსი, 710 აუდიტორია.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება საქართველოს უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში

და უნივერსიტეტის ვებ-გვერდზე: www.ug.edu.ge

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2025 წლის 4 აგვისტოს

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი: ნათია მანჯიკაშვილი

საერთო აღწერა და თემის აქტუალობა

ეს დისერტაცია იკვლევს თურქეთის საგარეო პოლიტიკის (TFP) სტრუქტურულ ტრანსფორმაციას სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის (AKP) მმართველობის პერიოდში (2002–2024) და მის გავლენას ნათესავ, ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებზე საქართველოში. კვლევის აქტუალობა განპირობებულია მისი დროულობითა და მნიშვნელოვანი მნიშვნელობით თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ცვლილებების კონტექსტში, რომელიც მართულია ისლამურ ფესვებზე დაფუძნებული პოლიტიკური მოძრაობის მიერ, რომელიც დღემდე რჩება ხელისუფლებაში. ეს კვლევა განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია, რადგან განიხილავს თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაციას საქართველოსადმი — მეზობელი ქვეყნისადმი, რომელსაც აქვს ღრმა ისტორიული, კულტურული და რელიგიური კავშირები თურქეთთან. თურქეთის მიერ რელიგიური ნარატივების და რბილი ძალის სტრატეგიების ჩაშენება საგარეო პოლიტიკაში და ახალი სახელმწიფოებრივი თუ სახელმწიფოებრივად დაკავშირებული ინსტიტუციების შექმნა წარმოადგენს ამ ტრანსფორმაციის მთავარ ასპექტებს.

საქართველოს უნიკალური ეთნიკური და რელიგიური მრავალფეროვნება მას აქცევს მნიშვნელოვან შემთხვევას იდენტობით და იდეოლოგიით მოტივირებული პოლიტიკის შესასწავლად. თურქულ, მუსლიმ და ნათესავ თემების არსებობა საქართველოში განაპირობებს თურქეთის ახალი საგარეო პოლიტიკური მიდგომის პრაქტიკულ განხორციელებას. კვლევა უზრუნველყოფს დეტალურ ანალიზს იმისა, თუ როგორ ცვლის თურქეთის ტრანსფორმირებული იდენტობა და პოლიტიკის ინსტრუმენტები ადგილობრივი თემების რეალობას საქართველოში. ასევე, დისერტაცია ავსებს აკადემიურ ხარვეზს, რომელიც უკავშირდება საქართველოს მიმართ თურქეთის საგარეო პოლიტიკის იდეოლოგიური და ინსტიტუციური ცვლილებების კონსტრუქციის ანალიზს.

კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები

დისერტაციის მთავარი მიზანია იმის გამოძიება, თუ როგორ ჩამოაყალიბა თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაციამ AKP-ის მმართველობის პერიოდში (2002–2024) ქვეყნის მიდგომა ნათესავ, ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებთან საქართველოში. ძირითადი კვლევითი კითხვა, რომელიც ხელმძღვანელობს ამ ნაშრომს, ასეთია: რა ხარისხით მოახდინა გავლენა თურქეთის საგარეო პოლიტიკის იდეოლოგიურმა ტრანსფორმაციამ და ინსტიტუციურმა რექონფიგურაციამ ეთნორელიგიურ თემებზე გავლენის გაფართოებაზე საქართველოში?

ამ კონტექსტში, დისერტაცია იკვლევს, როგორ განისაზღვრა თურქეთის საგარეო პოლიტიკური ნარატივები ისლამურ ფესვებზე დაფუძნებული ლიდერობის მიერ, რომელშიც ჩაშენებულია რელიგიური და იდენტობაზე დაფუძნებული ელემენტები. კვლევა სვამს კითხვას, თუ აწარმოებს თუ არა თურქეთის ტრანსფორმირებული იდენტობით მომართული საგარეო პოლიტიკა თანმიმდევრულ და სტრატეგიულ კავშირს ისეთ თემებთან, როგორიცაა აჭარელი მუსლიმები, აპსკა თურქები, აფხაზები და საქართველოში მცხოვრები აზერბაიჯანელები.

ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად, დისერტაცია აანალიზებს თურქეთის მიერ საზოგადოებრივ დიპლომატიაში, რელიგიურ და კულტურულ ინსტიტუტებში ჩადებულ ძალისხმევას — როგორც თურქეთში, ისე საქართველოში — და დიასპორასთან ურთიერთობის სტრატეგიებს, როგორც რბილი,

იდეური და ტრანსნაციონალური ძალის ინსტრუმენტებს. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ისეთ ინსტიტუციურ და იდეოლოგიურ ჩარჩოებს, როგორებიცაა საზღვარგარეთ მცხოვრები თურქებისა და დაკავშირებული თემების სამმართველო (YTB), დიიანეთი, მაარიფის ფონდი და სხვა სახელმწიფო-საფუძველიანი აქტორები, რომლებიც გამოიყენება ამ პოლიტიკის განხორციელებისთვის.

თეზისი ასევე იკვლევს, როგორ მოახდინა გავლენა თურქეთის შიდა პოლიტიკური ტრანსფორმაციამ, მათ შორის რელიგიური ინსტიტუტების სახელმწიფო იდეოლოგიაში ინტეგრაციამ, საგარეო პოლიტიკის იმ ინსტრუმენტების დიზაინსა და რეალიზაციაზე, რომლებიც მიმართულია საქართველოსთან დაკავშირებული თემებისაკენ. ამ პერსპექტივიდან, დისერტაციის ანალიზის ერთეული მოიცავს როგორც თურქეთის სახელმწიფო ინსტიტუტებს, ისე მათ ურთიერთქმედებას სამიზნე თემებთან საქართველოში.

გარდა ამისა, კვლევა ითვალისწინებს ამ თემების პასუხს თურქეთის ჩართულობაზე და იკვლევს, გააძლიერა თუ არა თურქეთის იდენტობაზე დაფუძნებულმა მიდგომა მისი საგარეო პოლიტიკური ყოფნა და კულტურული რეზონანსი საქართველოში გრძელვადიან პერსპექტივაში. კონსტრუქტივისტული თეორიული ჩარჩოსა და ხარისხობრივი მეთოდოლოგიის გამოყენებით, კვლევა აფასებს ამ პოლიტიკის ცვლილებების შედეგებს საგარეო პოლიტიკის, როგორც ეროვნული იდენტობის პროექციის, გაგებისათვის მეზობელ, მრავალეთნიკურ და მრავალრელიგიურ ქვეყანაში.

მეცნიერებითი novelty და ნაშრომის ძირითადი შედეგები

დისერტაციის მეცნიერული novelty მდგომარეობს იმაში, რომ ის პირველად ატარებს კონსტრუქტივისტულ ანალიზს თურქეთის საგარეო პოლიტიკის მიმართ საქართველოში მცხოვრები ნათესავ, ეთნიკური, რელიგიური და დიასპორალური თემების მიმართ 2002–2024 წლებში. აღნიშნული მიმართულება მეტწილად დაუფარავი რჩება როგორც თურქულ, ისე ქართულ აკადემიურ სივრცეში. კვლევა შორდება ტრადიციულ რეალისტურ და მატერიალისტურ პარადიგმებს და ფოკუსირდება იდენტობის, იდეოლოგიისა და ნორმატიული დისკურსის როლზე საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაში.

თეორიული სიახლე ვლინდება იმაში, რომ დისერტაცია ასახავს, თუ როგორ მოახდინა AKP-ის ისლამურ ფესვებზე დაფუძნებულმა ლიდერშიფტმა იდენტობაგარემონტებული დიპლომატიის ინსტიტუციონალიზება რელიგიური, კულტურული და საგანმანათლებლო ინსტიტუტების მეშვეობით.

დისერტაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინოვაციაა კონსტრუქტივიზმის გამოყენება რეგიონული საგარეო პოლიტიკის კონტექსტში, რაც განსაკუთრებით ვლინდება თურქეთის იდეოლოგიურ ჩართულობაში საქართველოში მცხოვრებ კონკრეტულ თემებთან მიმართებით. თურქეთის საგარეო პოლიტიკა გაიშალა როგორც ეროვნული იდენტობის წარმოდგენის ერთგვარი სცენური გამოსახულება, რაც მოიცავს „ისტორიული პასუხისმგებლობის“, „რელიგიური ძმობის“ და „საერთო ცივილიზაციური მეხსიერების“ ნარატივებს. ეს ნარატივები პრაქტიკაში განხორციელდა სახელმწიფო და ნახევრადსახელმწიფო ინსტიტუტების მეშვეობით, როგორებიცაა YTB, Diyanet, TIKA, Maarif Foundation და რელიგიურ-სამოქალაქო ორგანიზაციები, როგორიცაა Mizani Foundation, Hudayi Foundation და სულეიმან ჰილმი თუნაჰანის ჯამათი.

დისერტაცია ასევე სთავაზობს თემაზე დაფუძნებულ შედარებით ანალიზს თურქეთის პოლიტიკის მიმართ ასეთ თემებზე: ახისკელი (მესხი) თურქები, აჭარელი მუსლიმები, ბორჩალები თურქები, აფხაზები და აზერბაიჯანელი სუნიტები. კვლევის შედეგები აჩვენებს, რომ თურქეთის ჩართულობა არ იყო თანაბარი – პრიორიტეტი ენიჭებოდა სიმბოლურად და იდეოლოგიურად მნიშვნელოვან თემებს დემოგრაფიული რაოდენობის ნაცვლად.

განსაკუთრებით, ახისკელი თურქები დაიკავეს ცენტრალური ადგილი ანკარის იდენტობის პოლიტიკაში. მიუხედავად მათი მცირე რაოდენობისა, ისინი სიმბოლურად გამოიკვეთნენ სახელმწიფო პროგრამებში – ისტორიულ სოფლებთან დაბრუნების ვიზიტები ჯავახეთში, მეჩეთების რენოვაციები, სტიპენდიები, სასოფლო-სამეურნეო დახმარება და საჯარო მემორიალური ღონისძიებები. TRT Avaz-მა, თურქეთის საერთაშორისო მაუწყებლობის არხმა, მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ამ აქტივობების გლობალურ წარდგენაში, დოკუმენტური ფილმებითა და გადაცემებით, რომლებიც ახისკელ თემს წარმოაჩენდნენ როგორც მსხვერპლს, თუმცა გამძლე „ძმას“, რომლის დაბრუნება წარმოჩენილია როგორც მორალური ვალდებულება.

მედიაპლატფორმები, როგორიცაა AVAZ, Anadolu Agency და სხვა თურქულენოვანი საერთაშორისო გამომცემლობები, გამოიყენებოდა როგორც რბილი ძალის წყარო — მთავრობის მემორიალური რიტორიკის გაძლიერების გზით. კვლევა ასევე აჩვენებს, რომ რელიგიური და საგანმანათლებლო ინსტიტუტები წარმოადგენენ თურქეთის იდეოლოგიური გავრცელების ბირთვს. ჰუდაიის ფონდი ამზადებდა იმამებს, რომლებიც საქართველოს თემებში, კერძოდ თბილისში და აჭარაში, სუნიტური იდენტობის გაძლიერებით ეწეოდნენ ადგილობრივ რელიგიურ საქმიანობას.

მიზანის ფონდი ახორციელებდა ყურანული განათლებას და ჰაფიზების მობილიზებას რამადანის პერიოდში. ს. ჰ. თუნაჰანის ჯამაათი მართავდა საცხოვრებელ სკოლებსა და მეჩეთებზე დაყრდნობილ რელიგიურ პროგრამებს სოფლებში, როგორებიცაა ნიგვზიანი.

ასევე, მშვილდოსნობის ფონდი, რომელიც ახლოსაა ერდოღანის ოჯახთან და მხარდაჭერილია იუნუს ემრეს ინსტიტუტის მიერ, აწარმოებდა ოსმალურ-ოსლამური კულტურული აღორძინების პროგრამებს ბორჩალის რეგიონში „ქემანკეშის პროექტის“ ფარგლებში. მეჩეთების დიპლომატია და რელიგიური დახმარება ინტეგრირებული იყო თურქეთის რეგიონულ ყოფნაში, Diyanet-ის და ელჩობის მონაწილეობით. მაგალითად: ბათუმში აზიზიეს მეჩეთისა და II ქოსალას მედრესეს რესტავრაცია, რომლებიც პოზიციონირდებოდა როგორც კულტურული ცენტრები. ეს მხარდაჭერა არ იყო ნეიტრალური – სუნიტ თემებს თანმიმდევრულად ეხმარებოდნენ, ხოლო შიიტური და არამუსლიმური თემები, როგორებიც არიან იეზიდები, პრაქტიკულად უგულებელყოფილი იყო.

ეს ყველაფერი ასახავს იდენტობის იერარქიას AKP-ის საგარეო პოლიტიკის ხედვაში. საბოლოოდ, დისერტაცია ამყარებს თეზისს, რომ თურქეთის საგარეო პოლიტიკა საქართველოში არის იდენტობაზე დაფუძნებული, ინსტიტუციონალიზებული და მიზანმიმართული – რბილი ძალისა და დისკურსის ინსტრუმენტების მეშვეობით.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

ამ კვლევის თეორიულ საფუძვლად გამოყენებულია კონსტრუქტივისტული თეორია, რომელიც ეფექტიანად ხსნის თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ტრანსფორმაციას სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის (AKP) მმართველობის პერიოდში, 2002-დან 2024 წლამდე. კონსტრუქტივიზმი ფოკუსირდება იმაზე, თუ როგორ ფორმირდება სახელმწიფოების ინტერესები და ქცევა იდეების, იდენტობების, ნორმებისა და დისკურსის მეშვეობით. იგი განსხვავდება რაციონალისტური მოდელებისგან, როგორებიცაა რეალიზმი და ლიბერალიზმი, რომლებიც ყურადღებას ამახვილებენ მატერიალურ შესაძლებლობებსა და ინსტიტუციურ მოლაპარაკებებზე. კონსტრუქტივიზმი უზრუნველყოფს უფრო ღრმა ანალიზს იმაზე, თუ როგორ აღიქვამენ მოქმედი სუბიექტები საკუთარ თავსა და სხვებს საერთაშორისო ურთიერთობებში და როგორ გავლენას ახდენს ეს აღქმა პოლიტიკურ არჩევანზე.

ამ კვლევის კონტექსტში, კონსტრუქტივიზმი შეირჩა ორი ძირითადი მიზეზის გამო: პირველ რიგში, AKP-ის საგარეო პოლიტიკა ძლიერად არის დამოკიდებული იდეურ ელემენტებზე — რელიგიურ იდენტობაზე,

ისტორიულ მეხსიერებასა და ცივილიზაციურ დისკურსზე. მეორე მხრივ, კონსტრუქტივიზმი იძლევა საშუალებას გაანალიზდეს არა მხოლოდ სახელმწიფო ქცევა, არამედ ის დისკურსული და სიმბოლური პრაქტიკები, რომლითაც საგარეო პოლიტიკა რეალურად ხორციელდება. ამ შემთხვევაში, კვლევა ცდილობს სახელმწიფო ქცევის გაგებას იმ ინსტიტუტების მეშვეობით, რომლებიც როგორც თურქეთში, ისე საქართველოში მოქმედებენ ნათესავ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებთან მიმართებით.

შესაბამისად, თურქეთის ჩართულობა საქართველოში არსებულ ნათესავ, მუსლიმურ და დიასპორულ თემებთან ნაკლებად არის განპირობებული უშუალო უსაფრთხოების საჭიროებებით და უფრო მეტად — იდენტობის პროექტით, რომლის მიხედვითაც თურქეთი თავს თვლის რელიგიური და კულტურული ცენტრის როლში, რომელიც ყოფილ ოსმალურ და პოსტსაბჭოთა გეოგრაფიებზე ვრცელდება.

ონტოლოგიურად, კვლევა ეფუძნება შეხედულებას, რომ საერთაშორისო ურთიერთობებში რეალობა არ არის ობიექტური ან მატერიალისტური ბუნების, არამედ კონსტრუირებულია საერთო სოციალურ მნიშვნელობებსა და ურთიერთგაგებაზე დაყრდნობით. ეპისტემოლოგიურად, კვლევა იღებს ინტერპრეტაციულ მიდგომას და ცდილობს გამოავლინოს, როგორ ინტერპრეტირებენ აქტორები საკუთარ იდენტობებს, ინტერესებსა და ურთიერთობებს. ეს მიდგომა ამართლებს დისკურსის, სიმბოლიკისა და ინსტიტუციური ნარატივების გამოყენებას პირველწყარო მონაცემებად და ამყარებს ხარისხობრივ მეთოდოლოგიას, რომელიც გამოიყენება დისერტაციაში. ძირითადი კვლევითი ჰიპოთეზა შემდეგია: თურქეთის საგარეო პოლიტიკის სტრუქტურულმა ტრანსფორმაციამ AKP-ის მმართველობის პერიოდში (2002–2024) მნიშვნელოვან გავლენას მოახდინა მის ჩართულობაზე ნათესავ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებთან საქართველოში — რელიგიური, საგანმანათლებლო და კულტურული ინსტიტუტების გაფართოების გზით. ამ თანხედრით, დამოკიდებული ცვლადია თურქეთის საგარეო პოლიტიკური ჩართულობა აღნიშნულ თემებთან, ხოლო დამოუკიდებელი ცვლადებია ის იდეოლოგიური და ინსტიტუციური ტრანსფორმაციები, რომლებიც განხორციელდა AKP-ის პირობებში — კერძოდ, რელიგიურ-ცივილიზაციური იდენტობისკენ სვლა, სახელმწიფო ინსტიტუტების (YTB, Diyanet, TIKA, Maarif) როლის ზრდა და საგარეო პოლიტიკაში დისკურსის სტრატეგიული გამოყენება.

კონსტრუქტივიზმის ერთ-ერთი ძირითადი იდეა — სოციალური რეალობის კონსტრუქცია — უშუალოდ შეესაბამება AKP-ის საგარეო პოლიტიკის მიდგომას. AKP-ის მმართველობის პირობებში თურქეთმა შეეცადა საერთაშორისო სისტემაში საკუთარი როლის ხელახალ განსაზღვრას, განსაკუთრებით იმ რეგიონებში, რომლებიც ისტორიულად მის გავლენაში იყვნენ. ეს გულისხმობდა ერთობლივი ისტორიის, კულტურული გაგრძელებისა და რელიგიური ძმობის ნარატივების შექმნასა და გავრცელებას.

ამ ნარატივების გამოყენება იძლევა შესაძლებლობას თურქეთის მიერ საქართველოში განხორციელებული ქმედებები — როგორიცაა მეჩეთების აღდგენა, საგანმანათლებლო ინვესტიციები და რელიგიური აქტივობები — არ განიმარტოს მხოლოდ დიპლომატიური ინსტრუმენტების ჭრილში, არამედ როგორც მორალური და ისტორიული ვალდებულება.

ეს დისკურსები არაა დამხმარე ელემენტები, ისინი საგარეო პოლიტიკის გამართლებად, შესრულებად და მიღებად საშუალებას ქმნიან. სწორედ ეს იდენტობაზე დაფუძნებული საფუძველი განაპირობებს საგარეო პოლიტიკის ინსტიტუციონალიზაციას რბილი ძალის მექანიზმების მეშვეობით. YTB, TIKA, Diyanet და Maarif Foundation არამარტო პრაქტიკულ ფუნქციებს ასრულებენ, არამედ სიმბოლურ როლსაც ითამაშებენ — ისინი იდენტობის გადაცემის აგენტებად გვევლინებიან, რომლებიც თურქულ ღირებულებებს, ენასა და რელიგიურ ინტერპრეტაციებს ადგილობრივ კონტექსტებში ანთავსებენ. მათი ლეგიტიმაცია მხოლოდ ფინანსებით ან სახელმწიფოს მხარდაჭერით არ განისაზღვრება — ის გამომდინარეობს იმ ნარატივებიდან, რომლებსაც ისინი ავითარებენ: ერთიანი ცივილიზაცია, საერთო წინაპრები და ისლამური სოლიდარობა.

გარდა ამისა, კონსტრუქტივისტული თეორია იძლევა რბილი ძალის უფრო ღრმა გაგებას, როგორც იდეური გავლენის მექანიზმის. ამ კონტექსტში, თურქეთის რბილი ძალა არ არის მხოლოდ კულტურული დიპლომატია, არამედ ნორმატიული იარაღი, რომელიც იდენტობის დაფუძნებულ ურთიერთობებს აყალიბებს სამიზნე თემებთან.

კვლევის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა

ეს დისერტაცია თეორიულად და პრაქტიკულად მნიშვნელოვან წვლილს შეაქვს საერთაშორისო ურთიერთობებში კონსტრუქტივისტული თეორიის განვითარებაში და თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ემპირიულ ანალიზში — განსაკუთრებით ნათესავ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებთან მიმართებით საქართველოში.

კონსტრუქტივისტული თეორია კვლევის საკვანძო ჩარჩოა, რომელიც საგარეო პოლიტიკას განიხილავს არა მხოლოდ როგორც მატერიალურ ინტერესებზე პასუხს, არამედ როგორც იდენტობის, ნორმებისა და იდეური უპირატესობების გამოხატულებას. როგორც ალექსანდერ ვენდტი (1999) აღნიშნავს, „ანარქია ისეთია, როგორსაც სახელმწიფოები ქმნიან“, რაც გულისხმობს, რომ საერთაშორისო რეალობები ყალიბდება ურთიერთსუბიექტური მნიშვნელობებით და არა ფიქსირებული მატერიალური პირობებით. თეორიულად, კვლევა ეფუძნება ისეთი ავტორების ნაშრომებს, როგორებიც არიან ვენდულკა კუბალკოვა (2001) და ჯეფრი ჰეინსი (2013), რომლებიც აღნიშნავენ, რომ საგარეო პოლიტიკა თანამედროვე საერთაშორისო ურთიერთობებში ვერ გამოეყოფა რელიგიასა და სიმბოლურ სტრუქტურებს. მათ მუშაობას ემატება აჰმეტ ერდი ოზთურქის (2021) კვლევა, რომელიც აჩვენებს, თუ როგორ გარდაქმნა თურქეთმა თავისი საგარეო პოლიტიკა რელიგიური ინსტიტუტებისა და იდეოლოგიურად დაკავშირებული სააგენტოების მეშვეობით.

ეს დისერტაცია ამ დებატებში ახლებურად ამატებს თურქეთის სახელმწიფო ინსტიტუტების (YTB, TİKA, Diyanet, Maarif Foundation) ანალიზს, რომლებიც მოქმედებენ არა მხოლოდ როგორც მომსახურების მომწოდებლები, არამედ როგორც იდეური გავლენის გამტარები. მეჩეთების რესტავრაცია, რელიგიური განათლება და ნათესავობაზე დაფუძნებული პროგრამები წარმოადგენენ იმ ცივილიზაციური იდენტობის ინსტრუმენტებს, რომლებიც თურქეთის საგარეო პოლიტიკის მიზნებთან არის თანხვედრაში.

თურქი მოაზროვნეების — განსაკუთრებით აჰმეტ დავუთოღლუს „სტრატეგიული სიღრმის“ და „ცივილიზაციური გეოპოლიტიკის“ კონცეფციები — იძლევიან იმ იდეურ რუკას, რომლის საფუძველზეც AKP-მ ჩამოაყალიბა თავისი საგარეო პოლიტიკური მიდგომა. დავუთოღლუ (2001) ხაზს უსვამს თურქეთის ისტორიულ და მორალურ ვალდებულებას დაიცვას და დაუკავშირდეს იმ თემებს, რომლებიც ოდესღაც იმპერიულ და რელიგიურ სივრცეებში იყვნენ. ბიულენტ არასი, AKP-თან დაკავშირებული სხვა მოაზროვნე, საგარეო პოლიტიკას განიხილავს როგორც ნორმატიული ძალის გამოხატულებას და იდენტობის არტიკულაციის საშუალებას (Aras, 2009). ეს თეორიული ჩარჩოები ფორმირებს იმ იდეურ კონტექსტს, რომელსაც კონსტრუქტივისტული თეორია წარმატებით განმარტავს კვლევის ემპირიული მასალების საფუძველზე. უფრო ფართო თეორიულ კონტექსტში, დისერტაცია აძლიერებს რბილი ძალის გაგებას როგორც იდეური მექანიზმის. ჯოზეფ ნაის (2004) კონცეფცია, რომ რბილი ძალა არის უნარი მიზიდულობისა და კოოპტაციის გზით, კონსტრუქტივისტმა ავტორებმა გააფართოეს, დაამატეს მას დისკურსის ძალა და იდენტობის კონსტრუქციის ელემენტები. თურქეთის შემთხვევაში, რბილი ძალა არ შემოიფარგლება მხოლოდ კულტურული დიპლომატიით; ის მოიცავს ნორმატიული ინსტრუმენტების კომპლექსს, რომელიც მიზნად ისახავს იდენტობაზე დაფუძნებული კავშირების ფორმირებას სამიზნე თემებთან. ეს დისერტაცია აჩვენებს, როგორ ხორციელდება ეს ძალა სტიპენდიების, რელიგიური დელეგაციების, მემკვიდრეობის აღდგენისა და საგანმანათლებლო ქსელების გზით საქართველოში. კვლევა ასევე ეხმიანება დიასპორის კვლევებს — განსაკუთრებით უილიამ საფრანის (1991) და როჯერს ბრუბეიკერის (2005) ნაშრომებს, რომლებიც ხაზს უსვამენ დიასპორის სიმბოლურ როლს ეროვნული იდენტობის პროექციაში.

თურქეთის შემთხვევაში, დიასპორა — განსაკუთრებით ახისკა თურქები — მხოლოდ დახმარების მიმღებად კი არ გვევლინებიან, არამედ თურქეთის იდენტობის პოლიტიკის განუყოფელ ნაწილად — როგორც გეოპოლიტიკური ერთობის მორალური და კულტურული შემადგენელი. დისერტაცია ემპირიულად ასახავს, თუ როგორ მოიხსენიებიან ისინი არა როგორც გარე სხვები, არამედ როგორც იმ თურქულ- ისლამური სივრცის მორალური თანამგზავრები, რომელშიც საგარეო პოლიტიკა წარმოადგენს იდენტობის გაგრძელებას.

დისერტაციის პრაქტიკული მნიშვნელობა გამოიხატება იმაში, რომ ის იძლევა სიღრმისეულ ანალიზს, თუ როგორ თარგმნება საგარეო პოლიტიკის ნარატივები კონკრეტულ ინსტიტუციურ პრაქტიკაში. საქართველოს შემთხვევის ანალიზით, დისერტაცია ასახავს, როგორ არის ჩაშენებული თურქეთის იდენტობაგარემონტებული ნარატივები ისეთ პროგრამებში, როგორიცაა მარიფის სკოლები, Diyanet-ის რელიგიური განათლება, YTB-ის სტიპენდიები და კულტურული გაცვლები. კვლევაში გამოყენებული მეთოდოლოგია — ფენომენოლოგიური და ხარისხობრივი — შეესაბამება კონსტრუქტივისტულ ეპისტემოლოგიას, რომელიც მნიშვნელობას ანიჭებს მნიშვნელობის შექმნას და იდენტობის ინტერპრეტაციას. იმამებთან, პედაგოგებთან და ადგილობრივ წარმომადგენლებთან ინტერვიუები საშუალებას იძლევა დავინახოთ, როგორ აღიქმება და გადაითარგმნება ეს პოლიტიკა ადგილობრივ დონეზე.

Fearon-ისა და Wendt-ის (2002) არგუმენტის თანახმად, სახელმწიფო იდენტობა რეკონსტრუირდება მუდმივი ურთიერთქმედების გზით — ეს დისერტაცია აღწერს ასეთ ყოველდღიურ გამოცდილებებს, რაც აჩვენებს, როგორ ხორციელდება საგარეო პოლიტიკა იმ ადამიანებთან ურთიერთობით, რომლებიც ცხოვრობენ ანტიდასავლურობით გაჯერებულ გარემოში.

დისერტაციის სტრუქტურა და მოცულობა

ეს დისერტაცია შედგება ხუთი თავისგან.

პირველი თავი წარმოადგენს ყოვლისმომცველ ლიტერატურის მიმოხილვას. იგი გადახედავს თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ზოგად კვლევებსა და ფართო სპექტრის ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორულ სწავლებაში არსებულ შერეულ აკადემიურ მიდგომებს.

მეორე თავი წარმოადგენს თეორიულ ჩარჩოს, რომელიც დაფუძნებულია საერთაშორისო ურთიერთობებში კონსტრუქტივისტულ თეორიაზე. აღნიშნულია, რატომ არჩია ეს თეორია სხვა ალტერნატიულ პარადიგმებს, როგორიცაა რეალიზმი ან ლიბერალიზმი, და როგორ უზრუნველყოფს იგი უკეთეს ანალიზს თურქეთის საგარეო პოლიტიკისთვის.

მესამე თავი ეხება კვლევის მეთოდოლოგიას. აქ აღწერილია გამოყენებული ხარისხობრივი მეთოდოლოგია, ფენომენოლოგიურ მიდგომასთან ერთად, და ახსნილია, რატომ არის ეს მეთოდები შესაბამისი თურქეთის საგარეო პოლიტიკის იდეური და ინსტიტუციური ელემენტების შესასწავლად, განსაკუთრებით საქართველოს თემების კონტექსტში.

მეოთხე თავი გააზრებულია თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ინსტიტუციური და სტრუქტურული მახასიათებლების გარშემო, რომელიც მიმართულია საქართველოში მცხოვრები თურქულ/მუსლიმური თემებისაკენ. აქ განხილულია ისეთი ინსტიტუტების სტრატეგიული როლი, როგორიცაა: დიიანეთი, TİKA, YTB, მარიფი, იუნუს ემრე, თურქეთის სტიპენდიები, თურქეთის კურსდამთავრებულთა გაერთიანება (Turkey Alumni), GURTIAD და UID — და როგორ ახორციელებენ ისინი იდენტობაზე დაფუძნებულ დიპლომატიას და რბილ ძალას.

მეხუთე თავი ანალიზს უკეთებს სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის (AKP) საგარეო პოლიტიკის ცვალებად მოდელებს საქართველოში მცხოვრები თემებისადმი და სახელმწიფო ინსტიტუტებისა და სააგენტოების როლს ამ პროცესში. აქ გამოკვლეულია, როგორ იცვლებოდა რიტორიკა და ინსტიტუციური პრაქტიკა 2002 წლიდან 2024 წლამდე და როგორ აღიქვამდნენ ამ ჩართულობას ადგილობრივი თემები — მხარდაჭერით, წინააღმდეგობით ან შერჩევითი ინტერპრეტაციით.

დისერტაცია შეადგენს 357 გვერდს და მოიცავს 73,792 სიტყვას, რაც ასევე მოიცავს ცხრილებსა და ბიბლიოგრაფიას.

მთავარი შინაარსი — შესავალი

ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში თურქეთის საგარეო პოლიტიკა (TFP) მნიშვნელოვან ტრანსფორმაციას განიცდიდა, განსაკუთრებით სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის (AKP) მმართველობის პირობებში, რომელმაც ძალაუფლება 2002 წელს მოიპოვა. ეს ტრანსფორმაცია განსაკუთრებულად თვალსაჩინოა თურქეთის ჩართულობაში ნათესავ, ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორალურ თემებთან მის უშუალო მეზობლობაში, მათ შორის — საქართველოში.

ამ კვლევის ძირითადი მიზანია გაანალიზოს თურქეთის საგარეო პოლიტიკის იდეური და ინსტიტუციური განზომილებები ამ თემებისადმი საქართველოში, კონსტრუქტივისტული თეორიის გამოყენებით, რომელიც საერთაშორისო ქცევის ჩამოყალიბებაში იდენტობის, ნორმებისა და დისკურსის როლს უსვამს ხაზს. კვლევა განიხილავს TFP-ს არა როგორც სახელმწიფო ინტერესების ან გეოპოლიტიკური გათვლების პროექციას, არამედ როგორც დინამიკურ და ნორმატიულ პროცესს, რომელიც ფესვგადგმულია კულტურულ სიახლოვეში, ისტორიულ ნარატივებში და ინსტიტუციურ მეშვეობით გადაცემულ იდენტობაში.

განსხვავებით ტრადიციული მიდგომებისგან, როგორცაა რეალიზმი ან ლიბერალიზმი — რომლებიც პრიორიტეტს ანიჭებენ მატერიალურ ინტერესებს ან ინსტიტუციურ გარიგებებს — კონსტრუქტივიზმი (როგორც ალექსანდერ ვენდტმა 1992 წელს ჩამოაყალიბა) ამტკიცებს, რომ საერთაშორისო პოლიტიკა სოციალური კონსტრუქციაა, რომელიც ეფუძნება საერთო იდეებს, იდენტობებს და კოლექტიურ მნიშვნელობებს. ეს თეორიული ჩარჩო იძლევა უფრო ნიუანსურ გაგებას AKP-ის ეპოქაში TFP-ის, განსაკუთრებით მისი დამოკიდებულება იდენტობაზე დაფუძნებულ ჩართულობაზე, რელიგიურ სიმბოლიზმზე და კულტურულ ნარატივებზე. როგორც ვენდტი ამტკიცებს, „ანარქია ისაა, რასაც სახელმწიფოები ქმნიან“ — მოსაზრება, რომელიც მჭიდროდ უკავშირდება საგარეო პოლიტიკის იმ იდეურ მიმართულებას, რომელიც განავითარა AKP-მა.

ამგვარად, საგარეო პოლიტიკა გვევლინება არა მხოლოდ როგორც ძალაუფლების ან თანამშრომლობის მიღწევის საშუალება, არამედ როგორც თვითაღქმის მექანიზმი, რომლის საშუალებითაც სახელმწიფოები ასრულებენ და ადასტურებენ საკუთარ თვითშეგნებას სხვებთან მიმართებაში. კვლევით კითხვას წარმოადგენდა: როგორ განვითარდა თურქეთის საგარეო პოლიტიკა სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის მმართველობის პერიოდში (2002–2024) ნათესავ, რელიგიურ, ეთნიკურ და დიასპორულ თემებთან მიმართებაში საქართველოში? და როგორ ახსნა შეიძლება მისმა იდეურ-ინსტიტუციურმა ტრანსფორმაციამ კონსტრუქტივისტული თეორიის თვალსაზრისით?

ეს ძირითადი კითხვა ოპერაციულ დონეზე გაანალიზდა მრავალდონიანად — იდენტობის დისკურსის, ინსტიტუციური სტრუქტურების და თემის მხრიდან მიღების თვალსაზრისით. დამოკიდებული ცვლადი იყო თურქეთის საგარეო ქცევა და ინსტიტუციური არქიტექტურა საქართველოში არსებულ თემებთან მიმართებით. დამოუკიდებელი ცვლადი კი — ის იდეური ჩარჩო, რომელსაც ავითარებდა AKP: ისლამურ-კონსერვატიული იდეოლოგია და ცივილიზაციური დისკურსი. ონტოლოგიურად, კვლევა ეფუძნება პრინციპს, რომ საერთაშორისო პოლიტიკა სოციალური კონსტრუქციაა, ხოლო საგარეო პოლიტიკა არის სახელმწიფოს იდენტობის შესრულების მოქმედება.

ეპისტემოლოგიურად, კვლევას გააჩნია ინტერპრეტაციული და ფენომენოლოგიური მიდგომა, რომელიც გამორიცხავს „ობიექტურ ჭეშმარიტებას“ და მხარს უჭერს აზრებისა და მნიშვნელობების თანაშემწმნას დისკურსში, ინსტიტუტებში და თემთან ყოველდღიურ ურთიერთქმედებაში.

თავების ანოტაციები

თავი I: ლიტერატურის მიმოხილვა

პირველი თავი მოიცავს ამომწურავ მიმოხილვას იმ აკადემიური დისკუსიებისა, რომლებიც უკავშირდება თურქეთის საგარეო პოლიტიკას, დიასპორის პოლიტიკას, იდენტობის პოლიტიკას და რბილი ძალის გამოყენებას. თავი აერთიანებს როგორც პირველწყაროებს — მათ შორის აჰმეთ დავუთოღლუს „სტრატეგიულ აზროვნებას“ — ასევე ინსტიტუციურ პუბლიკაციებს (მაგალითად, SETA-ს ანგარიშებს), რათა მოხდეს კვლევის აკადემიური და პოლიტიკურ-ანალიტიკური კონტექსტის განსაზღვრა. ის ასევე აჩვენებს აკადემიურ ხარვეზებს, რომლებიც უკავშირდება საქართველოს ეთნურ-რელიგიურ თემებთან თურქეთის ჩართულობის ანალიზს.

თავი II: თეორიული ჩარჩო — კონსტრუქტივიზმი და საგარეო პოლიტიკის ანალიზი

მეორე თავი წარმოადგენს კონსტრუქტივიზმს როგორც დისერტაციის თეორიულ საფუძველს. ძირითადად დაყრდნობილი ალექსანდერ ვენდტის იდეებზე, იგი ამტკიცებს, რომ საგარეო პოლიტიკას არ განსაზღვრავს მხოლოდ მატერიალური ძალა, არამედ — იდენტობა, ნორმები და დისკურსი. თავი ასახავს, რატომ სჯობს კონსტრუქტივიზმი ალტერნატიულ თეორიებს, როგორიცაა რეალიზმი და ლიბერალიზმი, თურქეთის მიერ ნათესავ და დიასპორულ თემებთან მიმართებაში წარმოებული პოლიტიკის ახსნისას.

თავი III: კვლევის მეთოდოლოგია

მესამე თავი აღწერს კვლევაში გამოყენებულ ხარისხობრივ მეთოდოლოგიას. განხილულია ფენომენოლოგიური მიდგომა, დისკურსული ანალიზი და ნახევრადსტრუქტურირებული ინტერვიუები იმამებთან, პედაგოგებთან და ინსტიტუციურ წარმომადგენლებთან. ეს მეთოდები გამართლებულია იმით, რომ საშუალებას იძლევა გაანალიზდეს საგარეო პოლიტიკის იდეური და ინსტიტუციური განზომილებები — განსაკუთრებით იმ ფორმით, როგორც ეს აღიქმება და განიცდება საქართველოს თემების მიერ.

თავი IV: თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ინსტიტუციური და სტრუქტურული მახასიათებლები ნათესავ, მუსლიმ და დიასპორულ თემებთან მიმართებით საქართველოში

მეოთხე თავი იკვლევს, როგორ ახორციელებენ თურქეთის სახელმწიფო ინსტიტუტები — მათ შორის დიიანეთი (Diyanet), TİKA, YTB, მაარიფის ფონდი, იუნუს ემრეს ინსტიტუტი, თურქეთის სტიპენდიები, კურსდამთავრებულთა ქსელი (Turkey Alumni), GURTIAD და UID — საგარეო პოლიტიკის მიზნებს. ანალიზი ეხება იმ სტრატეგიებს, რომლებითაც ეს ინსტიტუტები იქცა რბილი ძალის, საჯარო და რელიგიური დიპლომატიისა და იდენტობაზე დაფუძნებული ჩართულობის არხებად საქართველოში.

თავი V: სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის საგარეო პოლიტიკის ცვალებადი მოდელები საქართველოში არსებულ თემებთან მიმართებით და სახელმწიფო ინსტიტუტების როლი

ბოლო თავი ფოკუსირებულია იმაზე, თუ როგორ ტრანსფორმირდა AKP-ის საგარეო პოლიტიკა საქართველოს თურქულ, მუსლიმურ და ნათესავ თემებთან მიმართებით 2002 წლიდან 2024 წლამდე. იგი იკვლევს, როგორ ადაპტირდნენ სახელმწიფო ინსტიტუტები და სააგენტოები, როგორ შეიცვალა დისკურსი და როგორ მიიღეს ან უარყვეს ეს პოლიტიკა საქართველოს თემებმა. თავი ასახავს იდენტობაზე დაფუძნებული საგარეო პოლიტიკის მიღების, ინტერპრეტაციის ან წინააღმდეგობის ფორმებს თემურ დონეზე.

დასკვნა

ამ დისერტაციის მთავარი კვლევითი კითხვა იყო, როგორ განიცადა თურქეთის საგარეო პოლიტიკამ სამართლიანობისა და განვითარების პარტიის (AKP) მმართველობის პერიოდში (2002–2024) სტრუქტურული ცვლილებები, რამაც შეცვალა ეროვნული იდენტობა და პოლიტიკური სტრუქტურები, განსაკუთრებით საქართველოს ნათესაურ-ეთნიკურ, რელიგიურ და დიასპორულ თემებთან მიმართებით. კვლევამ დაადასტურა, რომ AKP-ის იდეურად დაფუძნებულ საგარეო პოლიტიკას, რომელიც ამყარებულია ისლამურ და კულტურულ დიპლომატიაში, მნიშვნელოვანი გავლენა ჰქონდა ამ თემებთან თურქეთის ჩართულობაზე — როგორც ახლად შექმნილი, ისე მოქმედი ინსტიტუტების მეშვეობით.

არსებული აკადემიური ლიტერატურა თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობებზე — განსაკუთრებით ცივი ომის პერიოდიდან 1991 წლის შემდგომ პერიოდამდე — ძირითადად ფოკუსირებული იყო მაღალი დონის პოლიტიკაზე, სამხედრო საკითხებზე, უსაფრთხოებაზე და გეოპოლიტიკურ ფაქტორებზე, რაც რეგიონის არასტაბილურობით იყო ნაკარნახევი. უმრავლესობა თურქეთის საგარეო პოლიტიკას განიხილავდა მატერიალური ძალის, სტრატეგიული ალიანსებისა და სახელმწიფო ცენტრიზებული დიპლომატიის თვალსაზრისით, ხშირად უგულებელყოფდა ტრანსნაციონალურ ჩართულობასა და რბილი ძალის მექანიზმებს. ეს კვლევა ავსებს ამ ლიტერატურულ სიცარიელეს და აქცენტს აკეთებს თურქეთის საგარეო პოლიტიკაში იდეური ფაქტორების გამოყენებაზე, განსაკუთრებით საქართველოს მრავალეთნიკურ და მრავალრელიგიურ საზოგადოებებთან კულტურულ, რელიგიურ და დიასპორულ კავშირებზე. ტრანსნაციონალური ქსელების, იდენტობის პოლიტიკისა და რბილი ძალის მექანიზმების ხაზგასმით, ეს ნაშრომი გვთავაზობს ახალ პერსპექტივას თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობებზე, რომელიც სცდება ტრადიციულ ძალის პოლიტიკის ჩარჩოებს. კვლევაში ტესტირებას გადიოდა სამი მთავარი ჰიპოთეზა ხარისხობრივი მეთოდებით. ჰიპოთეზა 1 (H1): AKP-ის მმართველობის პერიოდში თურქეთის საგარეო პოლიტიკის სტრუქტურულმა ტრანსფორმაციამ მნიშვნელოვნად იმოქმედა ნათესავ, მუსლიმ და დიასპორულ თემებთან ჩართულობაზე საქართველოში რელიგიური, საგანმანათლებლო და კულტურული ინსტიტუტების ჩამოყალიბებისა და გაფართოების გზით.

ჰიპოთეზა 2 (H2): AKP-ის პერიოდში თურქეთის ინსტიტუციურმა ჩართულობამ გააძლიერა რბილი ძალის გავლენა საქართველოში, რაც აისახა იდენტობის, პოლიტიკური კუთვნილების და ტრანსნაციონალური კავშირების ფორმირებაში ნათესავ და დიასპორულ თემებში. ჰიპოთეზა 3 (H3): ისლამური და კულტურული დიპლომატიის ინტეგრაციამ თურქეთის საგარეო პოლიტიკაში გამოიწვია გადახვევა ტრადიციული, სახელმწიფო-ცენტრისტული დიპლომატიიდან უფრო ტრანსნაციონალური, იდეური და იდენტობაზე დაფუძნებული მიდგომისკენ — განსაკუთრებით საქართველოსთან მიმართებით. ამ ჰიპოთეზები დაინტერესდა ხარისხობრივი შინაარსობრივი ანალიზით, რომელიც ძირითადად დაეყრდნო სახელმწიფო ინსტიტუტებზე ფოკუსირებულ საველე კვლევას და ექსპერტებთან, ასევე იმამებთან ჩატარებულ ინტერვიუებს, რათა შეფასებულიყო თურქეთის საგარეო პოლიტიკის ევოლუცია და მისი გავლენა ნათესავ, მუსლიმ და დიასპორულ თემებზე საქართველოში.

კვლევამ დაადასტურა, რომ AKP-ის პერიოდში თურქეთის ინსტიტუციური ჩართულობა — განსაკუთრებით განათლების, რელიგიური და კულტურული ორგანიზაციების მეშვეობით, როგორიცაა: Diyanet, Maarif, TIKA და Yunus Emre — გახდა მეტად რელიგიურად და კულტურულად ორიენტირებული. ეს ინსტიტუტები ფუნქციონირებენ როგორც რბილი ძალის ინსტრუმენტები, რომლებიც მიზნად ისახავენ იდენტობის ჩამოყალიბებას, ტრანსნაციონალური კუთვნილების განმტკიცებას და თურქეთის იდეოლოგიური და გეოპოლიტიკური მიზნების წინაწევას. საქართველო — მისი მრავალეთნიკური და მრავალრელიგიური საზოგადოებების გამო — გადაიქცა თურქეთის ტრანსნაციონალური სტრატეგიის ერთ-ერთ მთავარ ფოკუსად. თემები, როგორიცაა: აჭარელები, აზისკელები, აზერბაიჯანელები, აფხაზები და ქისტები, აღიქმებიან როგორც თურქეთის რელიგიური, ისტორიული, ლინგვისტური და კულტურული ქსელის

ნაწილი. AKP-ის სტრატეგია პრიორიტეტულად აფასებს ამ ჯგუფებთან ტრანსნაციონალურ ურთიერთობებს, რომლებიც აერთიანებს დიასპორულ კავშირებს რელიგიურ განათლებასთან, ეკონომიკურ დახმარებასთან და ჰუმანიტარულ მხარდაჭერასთან ერთად, რაც თურქეთს წარმოაჩენს როგორც თურქულ-მუსლიმური იდენტობის მცველს საზღვარგარეთ.

დასკვნები მიუთითებს, რომ თურქეთის საგარეო პოლიტიკა განიცდის შიფტს სახელმწიფო-ცენტრისტული მიდგომიდან უფრო იდენტობასა და იდეებზე დაფუძნებულ მიდგომაზე. მიუხედავად იმისა, რომ კვლევას ჰქონდა გარკვეული შეზღუდვები — მაგალითად, თურქეთის ოფიციალურ პირებთან წვდომის ნაკლებობა და თემის პოლიტიკური სენსიტიურობა — კვლევა მაინც ეფუძნება ინტერვიუებს, ინსტიტუციურ ანგარიშებს და მონაწილე დაკვირვებას, რათა შეაფასოს ამ ჩართულობის გავლენა. კვლევა ადასტურებს, რომ თურქეთი იყენებს რელიგიურ ქსელებს და ეთნიკურ კავშირებს გავლენის მოსახდენად, რაც ემსახურება როგორც რბილი ძალის სტრატეგიას, ისე გეოპოლიტიკურ მიზნებს — მათ შორის რუსეთისა და ირანის გავლენის დაბალანსებას რეგიონში. ინსტიტუციური პროგრამები მორგებულია სხვადასხვა აუდიტორიაზე: მაგალითად, Maarif იზიდავს თურქ ბიზნეს-ოჯახებს, ხოლო Yunus Emre აერთიანებს ქართულენოვან მსმენელებს.

შეზღუდვები მოიცავს მეორად წყაროებზე დაყრდნობას და შეზღუდულობას გრძელვადიანი ან ფართომასშტაბიანი კვლევისთვის. მიუხედავად ამისა, ეს ნაშრომი მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანს კონსტრუქტივიზმის თეორიაში, რბილი ძალის, რელიგიის და საერთაშორისო პოლიტიკური თეოლოგიის შესწავლაში. ის აჩვენებს, როგორ იყენებს თურქეთი ტრანსნაციონალურ რელიგიურ და კულტურულ კავშირებს არა მხოლოდ მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად, არამედ რეგიონული ლიდერობის გასამყარებლად. მომავალი კვლევები უნდა განიხილავდეს ამ ჩართულობის გრძელვადიან შედეგებს, თემების რეაქციებს და საგანმანათლებლო და რელიგიური ინსტიტუტების გავლენას. შედარებითი კვლევები სხვა რეგიონებში, სადაც თურქული დიასპორაა წარმოდგენილი, შესაძლოა კიდევ უფრო გააფართოვოს AKP-ის საგარეო პოლიტიკის მოდელის გააზრება.

დასასრულ, აშკარაა, რომ თურქეთის ჩართულობა საქართველოს თემებთან არის დინამიკური და ევოლუციური პროცესი, რომელიც ითვალისწინებს როგორც ისტორიულ სიახლოვეს, ასევე თანამედროვე პოლიტიკური და სტრატეგიული მიზნების ბალანსს. უფრო ზოგადად, ეს დასკვნები თანხვედრაშია იმ კვლევებთან, რომლებიც აჩვენებენ, რომ ქვეყნებს, რომლებსაც ძლიერი ტრანსნაციონალური კავშირები აქვთ, ხშირად იყენებენ კულტურულ დიპლომატიას გეოპოლიტიკური გავლენის გასაძლიერებლად. ამასთან, კვლევა ადასტურებს, რომ AKP-ის პერიოდში თურქეთის საგარეო პოლიტიკა ჩამოყალიბდა როგორც იდეური გავლენის დახვეწილი მოდელი, რომელიც ეფუძნება ისტორიულ, კულტურულ და რელიგიურ სიახლოვეს ნათესავ და დიასპორულ თემებთან ურთიერთობების განსაზღვრისას.

დისერტაციის თემატიკასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების სია

ალკან, ა. (2024). იდენტობა და დისკურსი საქართველოსა და თურქეთის დიპლომატიურ ურთიერთობებში 2002–2022 წლებში. *საერთაშორისო ურთიერთობები და დიპლომატია*, 12(3), 121–137.
<https://doi.org/10.17265/2328> 2134/2024.03.005 davidpublisher.com

ალკან, ა. (2022). აპისკელი (მესხი) თურქების ხსოვნისა და მემორიალიზაციის პროცესები თურქეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს განცხადებებში (2015–2021). *ღია ჟურნალი პოლიტიკური მეცნიერებებისათვის (Open Journal of Political Science)*, 12, 556–577. doi: 10.4236/ojps.2022.124031

აღკან, ა. (2023). თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობები: კრიტიკული ლიტერატურის მიმოხილვა. *IJASOS – სოციალური მეცნიერებების სფეროში მიღწევების საერთაშორისო ელექტრონული ჟურნალი*, 9(27), 396–410.
<https://ijasos.ocerintjournals.org/>

“The University of Georgia”

School of Social Sciences

By manuscript rights

Abdulmelik Alkan

**TURKISH FOREIGN POLICY UNDER JUSTICE AND
DEVELOPMENT PARTY ON KIN, ETHNIC, RELIGIOUS AND
DIASPORA COMMUNITIES IN GEORGIA BETWEEN 2002-2024: A
CONSTRUCTIVIST ANALYSIS**

Dissertation notice of the work submitted for the academic degree of Doctor of Political Sciences

(30011-19 – Political Sciences)

Tbilisi

2025

The dissertation was completed at the School of Social Sciences of the University of Georgia.

Members of the Dissertation Council:

Chairman: Giorgi Sordia, Doctor of Sciences, Professor

Scientific Supervisor: Shalva Dzebisashvili, Doctor of Sciences, Professor

Council Member: Nino Gozalshvili, Doctor of Political Sciences;

External Expert: Dr. Kamal Soleimani, Professor

External Expert: Dr. Emilia Alaverdovi, Professor

External Expert: Dr. Tamar Karazanishvili, Professor

The dissertation defense will be held on September 18 2025; at 16:00

Address: Tbilisi, Kostava 77, Fourth Building of the University of Georgia

Auditorium 710.

The dissertation can be viewed at the University of Georgia Library

and on the university website: www.ug.edu.ge

The dissertation bulletin was sent on August 4, 2025

Secretary of the Dissertation Council: Natia Manjikashvili

General description of the work

Relevance of the topic

This dissertation examines the structural transformation of Turkish foreign policy (TFP) under the rule of the Justice and Development Party (AKP) between 2002 and 2024 and its influence on kin, relative, religious and diaspora communities in Georgia. The relevance of this study stems from its timely and critical investigation into the transformation of Turkish foreign policy toward kin, ethnic, religious, and diaspora communities in Georgia, shaped by the rise of an Islamic-rooted political movement that still remains in power. This study is highly relevant as it examines the transformation of Turkish foreign policy toward kin, ethnic, religious, and diaspora communities specifically within Georgia—a neighboring country with deep historical, cultural, and religious linkages to Turkey. Governed by an Islamic-rooted political movement that remains in power, Turkey has reoriented its foreign policy by embedding religious narratives and soft power strategies into its regional engagements. This shift includes the establishment of new state and affiliated institutions that actively engage with communities abroad. Georgia's unique internal composition—as a multiethnic and multifaith society—makes it an especially significant case for analyzing these identity and ideologically-driven policies. The presence of Muslim, Turkish, and related communities within Georgia has positioned the country as a key space where Turkey's new foreign policy orientation is actively implemented. By focusing on this bilateral context, the study offers a detailed understanding of how Turkey's evolving identity and policy tools reshape the communities in Georgia. This study addresses a critical gap in the academic literature by offering a constructivist analysis of the ideological and institutional transformation of TFP over kin, relative, religious and diaspora communities in neighboring country, Georgia.

The main goal and objectives of the research

The main goal of this dissertation is to examine how the transformation of TFP under AKP between 2002 and 2024 has shaped Turkey's engagement with kin, ethnic, religious, and diaspora communities in Georgia. The primary research question guiding this study is: To what extent has the ideological transformation and institutional reconfiguration of TFP enabled Turkey to expand its influence over ethno-religious communities in Georgia? In this context, the dissertation explores how Turkey's Islamic-rooted leadership redefined national foreign policy narratives by embedding religious and identity-based elements into its external actions. The study questions whether Turkey's evolving identity-driven foreign policy has produced a coherent and strategic outreach to communities such as Georgian Muslims in Adjara, Ahıska Turks, Abkhazians, and Azerbaijanis living in Georgia.

In order to address this question, the study analyzes Turkey's use of public diplomacy, religious and cultural institutions which were established during AKP or former institutions, in Turkey and in Georgia, and diaspora engagement strategies as tools of soft, ideational and transnational power. Particular attention is given to the institutional and ideological frameworks—such as the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB), Diyanet, Maarif Foundation, and other state-affiliated actors—that have been instrumentalized in this effort. The thesis also explores how Turkey's domestic political transformation under AKP, including the integration of religious institutions into state ideology, has influenced the design and deployment of foreign policy instruments targeting related communities abroad-Georgia. From this perspective, the unit of analysis in this dissertation includes both the Turkish state institutions and their interaction with target communities in Georgia. Additionally, the study considers the responsiveness of these

communities to Turkish engagement and whether Turkey's identity-based approach has enhanced its long-term foreign policy presence and cultural resonance in Georgia. Using a constructivist theoretical lens and qualitative methodology, the research assesses the implications of this policy shift for understanding foreign policy as a projection of national identity in a neighboring, multiethnic, and multifaith country.

Scientific novelty and main results of the paper

The scientific novelty of this dissertation lies in its constructivist analysis of Turkey's foreign policy toward kin, ethnic, religious, and diaspora communities in Georgia between 2002 and 2024—an area that remains largely underexplored in both Turkish and Georgian academic literature. This study departs from conventional realist and materialist paradigms by foregrounding the role of identity, ideology, and normative discourse in shaping foreign policy. It introduces an original theoretical perspective by analyzing how the Islamic-rooted AKP leadership institutionalized identity-driven diplomacy through religious, cultural, and educational institutions.

A key innovation is the empirical application of constructivist theory to regional foreign policy, focusing specifically on Turkey's ideational engagement with select communities in Georgia. By framing Turkish foreign policy as a performative expression of national identity, the dissertation reveals how the AKP government redefined its external relations through narratives of “historical responsibility,” “religious brotherhood,” and “shared civilizational memory.” These narratives were operationalized through a comprehensive institutional framework that included both state and semi-state bodies: the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB), the Directorate of Religious Affairs (Diyanet), the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA), the Maarif Foundation, and affiliated civil-religious organizations such as the Mizani Foundation, Hudayi Foundation, and the Suleyman Hilmi Tunahan Cemaat.

The dissertation offers a comparative, community-based analysis of Turkey's foreign policy engagement with Ahıska (Meskhetian) Turks, Adjara Georgian Muslims, Borchali Turks, Abkhazians, and Azerbaijani Sunnis in Georgia. It finds that Turkey's outreach was uneven and strategic—prioritizing symbolic and ideologically resonant groups over demographic scale. Among these, the Ahıska Turks emerged as a central pillar of Ankara's identity politics. Although numerically small, the Ahıska were symbolically elevated through state-sponsored programs involving return visits to ancestral villages in Javakheti, mosque renovations, scholarships, agricultural assistance, and public commemorations. Institutions such as YTB and TIKA coordinated these efforts, presenting them in both policy discourse and media narratives as acts of historical justice. TRT Avaz, Turkey's international broadcasting arm, played a key role in promoting these activities globally, producing documentaries and programs that framed the Ahıska community as a victimized but resilient “brother,” emphasizing their return as a moral obligation.

The use of media—particularly AVAZ, Anadolu Agency, and international Turkish-language publications—has been instrumental in constructing and exporting a soft power narrative. These outlets amplified the commemorative rhetoric of the Turkish government, broadcasting speeches, Quran recitations, and symbolic acts (such as Erdogan kissing the Turkish flag handed by an Ahıska elder) as elements of an emotional-national storyline. The consistency in commemorative statements, especially the use of terms such as “return,” “support,” and “motherland,” illustrates how media production served to reinforce a performative identity narrative in the service of diplomacy. The study also documents how religious and educational institutions acted as core mechanisms for Turkey's ideational outreach. The Hudayi Foundation trained imams who returned to lead communities in Georgia, particularly in Tbilisi and Adjara, imparting a Sunni religious identity aligned with Turkish norms. The Mizani Foundation engaged in Qur'anic education and the deployment of reciters (hafız) during Ramadan events, contributing to the consolidation of a Turkish religious presence. The Suleyman Hilmi Tunahan Cemaat operated boarding schools and mosque-based education in villages like Nigvziani, distributing religious literature translated into Georgian with financial backing from Turkish foundations such as Fazilet. These activities were publicly covered by Diyanet's international platforms and aligned with Turkey's broader religious foreign policy.

Furthermore, the Archery Foundation, closely affiliated with the Erdoğan family and supported by the Yunus Emre Institute, introduced Ottoman-Islamic cultural revival programs under the Kemankeş Project in Marneuli, a Borchali Turkish-majority region. These programs, framed as traditional sports diplomacy, served not only to revive cultural identity but to embed Turkey's historical narrative into the collective memory of younger generations abroad. International and Turkish media channels highlighted such events as evidence of Turkey's moral and cultural leadership in the Caucasus. The study also shows how mosque diplomacy and religious aid were integrated into Turkey's presence in Georgia. Through Diyanet and affiliated organizations, Turkey financed mosque construction, Ramadan food distribution, imam training, and Qur'an courses—often in cooperation with the Turkish Embassy and Georgian Muslim leadership. Examples include the renovation of the Azizye Mosque in Batumi and the 2nd Kosala Islamic Madrasa, which were positioned not only as religious spaces but as cultural centers sustaining Turkish-Islamic identity. These projects were frequently publicized in Turkish international outlets and shared on embassy social media, reinforcing their symbolic weight. Significantly, this identity projection was asymmetrical. While Sunni communities—especially those with symbolic and historical ties to Turkey—were consistently supported, Shiite groups and non-Muslim minorities such as Yezidis were notably absent from Turkey's foreign policy outreach. This exclusion reflects an identity hierarchy embedded in the AKP's broader ideological vision. It supports the dissertation's central argument: that Turkish foreign policy under the AKP has operated through an identity-selective lens, shaped not merely by interests but by ideological proximity and symbolic resonance.

Finally, the research underscores that Turkey's identity-based foreign policy is deeply institutionalized. Through public diplomacy programs (e.g., Turkey Scholarships, Turkey-Georgia Alumni, GURTIAD, Union of International Democrats), Turkey cultivated transnational elites and created networks of influence rooted in education, trade, and culture. The Maarif Foundation, for example, built schools that catered to Turkish business families and aligned with Ankara's values, while Yunus Emre Institute expanded Turkish language programs and Ottoman cultural awareness. These initiatives collectively reinforced Turkey's normative authority and identity projection in Georgia.

In conclusion, the dissertation confirms the hypothesis that the structural transformation of Turkish foreign policy during the AKP period significantly shaped its engagement with kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia. Through a network of state agencies, religious foundations, cultural projects, and coordinated media campaigns, Turkey constructed and exported a foreign policy identity that blended religion, nationalism, and historical memory. The study's empirical findings offer a unique contribution to the literature on identity-driven foreign policy, diaspora politics, and the application of constructivist theory in regional studies. It demonstrates that Turkey's engagement in Georgia was not merely pragmatic but fundamentally ideological, and institutionalized—making it a compelling case of how foreign policy becomes an extension of national identity.

Theoretical and methodological foundations of the research

This research is grounded in constructivist theory, which offers a robust framework for analyzing the transformation of Turkish foreign policy (TFP) under the Justice and Development Party (AKP) between 2002 and 2024. Constructivism focuses on how ideas, identities, norms, and discourses shape state interests and behavior. It departs from rationalist models of international relations such as realism or liberalism, which emphasize material capabilities, institutional cooperation, or rational utility maximization. Instead, constructivism offers a deeper inquiry into how actors perceive themselves and others in the international system and how these perceptions influence policy choices.

In the context of this study, constructivism is justified as the most appropriate theoretical lens for two key reasons. First, the AKP's foreign policy is heavily influenced by ideational elements—religious identity, historical memory, and civilizational discourse—making it unsuited to frameworks that rely solely on strategic or material motivations. Second, constructivism allows for the analysis of not only state behavior but also the discursive and symbolic practices that constitute foreign policy making. In this case, the study strives to understand the behavior of the state through its

established institutions in Turkey and Georgia regarding kin, religious, and diaspora communities. Therefore, Turkey's engagement with kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia is driven less by immediate security needs and more by an evolving identity project that positions Turkey as a religious and cultural center for Muslims and Turkic peoples across former Ottoman and post-Soviet geographies.

Ontologically, the research assumes that reality in international relations is not objective or materialist in nature, but constructed through shared social meanings and intersubjective understandings. Epistemologically, the research adopts an interpretivist stance, seeking to uncover how actors interpret their identities, interests, and relationships. This worldview validates the use of discourse, symbolism, and institutional narratives as primary data and supports the qualitative methodology used in the dissertation.

The main research hypothesis is that the structural transformation of Turkish foreign policy under the AKP (2002–2024) has significantly affected Turkey's engagement with kin, religious, and diaspora communities in Georgia through the expansion of religious, educational, and cultural institutions. In line with this, the dependent variable is Turkey's foreign policy engagement with these communities in Georgia. The independent variables are the ideational and institutional transformations under AKP governance—specifically the shift toward religious-civilizational identity, the increased role of state-aligned institutions (YTB, Diyanet, TIKA, Maarif), and the strategic use of discourse in foreign policy.

One of the central tenets of constructivism—the social construction of reality—is directly applicable to the AKP's foreign policy approach. Under the AKP, Turkey has sought to redefine its role in the international system, particularly in regions that were historically affiliated. This involves constructing a narrative of shared history, cultural continuity, and religious brotherhood. The deployment of this narrative enables the Turkish state to frame its activities in Georgia—such as mosque restoration, educational investment, and religious outreach—not merely as acts of diplomacy but as moral and historical obligations.

These narratives are not peripheral; they are central to how foreign policy is justified, enacted, and received. This ideational foundation is reflected in the institutionalization of foreign policy through soft power instruments. Institutions such as the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB), the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TIKA), the Directorate of Religious Affairs (Diyanet), and the Maarif Foundation have become critical tools in implementing Turkey's normative foreign policy. Constructivism offers a theoretical framework to explain how these institutions serve not only practical roles but also symbolic functions. They act as agents of identity transmission, embedding Turkish values, language, and religious interpretations into local contexts. Their legitimacy stems not only from their funding or state backing but from the narratives they mobilize—shared civilization, common ancestry, and Islamic solidarity.

Furthermore, constructivist theory allows for a nuanced understanding of soft power as more than attraction or persuasion. In this framework, soft power becomes a vehicle for ideational influence—reproducing specific identities and norms across borders. This is particularly evident in how Turkey engages with the Ahıska (Meskhetian) Turks and Adjara Muslims in Georgia. These communities are addressed not just as geopolitical actors or development recipients, but as extensions of Turkey's national and religious identity. Programs organized by YTB and Diyanet, such as heritage trips, mosque construction, and Quranic education, are structured to reinforce a specific narrative of belonging that connects these communities to Turkey's domestic political ideology. Public diplomacy under AKP foreign policy is also deeply shaped by constructivist logic. It is not simply about image management or foreign lobbying, but about creating shared discourses and values through education, religion, and civil society. The research shows that Turkey's public diplomacy in Georgia includes scholarships, youth exchanges, cultural events, and religious outreach—each designed to foster long-term alignment with Turkey's worldview. These efforts are embedded in a discursive environment that celebrates Ottoman history, Islamic brotherhood, and the moral responsibility of Turkey to protect vulnerable or disconnected Turkic-Muslim groups.

The constructivist notion of intersubjectivity—the shared understanding between actors—is particularly helpful in analyzing how Turkish identity is negotiated with Georgian communities. Foreign policy is not a one-way process; it is co-constituted through interaction. This is evident in how Georgian communities respond to Turkish outreach. Some welcome it, others resist or reinterpret it based on their own identities, needs, and political contexts. The mutual constitution of identities between state and community demonstrates the dynamic nature of ideational foreign policy and supports the constructivist claim that interests and identities are not fixed but constantly evolving through social interaction.

To operationalize this theoretical approach, the dissertation employs a qualitative methodological framework. This includes discourse analysis of official Turkish state documents, speeches, institutional publications, and media outputs, alongside case studies of community engagement in Georgia. Fieldwork observations and experts and Imam interviews are also incorporated to gain deeper insights into how Turkish foreign policy is experienced on the ground. These methods are chosen specifically because they allow for the capture of symbolic, normative, and discursive practices—elements that are central to constructivist theory. Discourse analysis enables the identification of recurring themes, metaphors, and identity markers in Turkish foreign policy narratives. This includes frequent references to “our brothers in the Caucasus,” “the legacy of our ancestors,” and “religious solidarity.” Such language helps legitimize institutional interventions and frames Turkish activities as restoring historical justice rather than asserting influence. Through the case studies—particularly of the Ahıska Turks, Adjara Muslims, and Turkish-educated elites—the study illustrates how these discourses are translated into practice via educational, religious, and cultural programming on kin, relative, religious and diaspora communities in Georgia.

The combination of theory and method provides a coherent framework for understanding the ideational transformation of Turkish foreign policy under the AKP in this regard. Constructivism explains why Turkey acts as it does—not just how it acts—by focusing on the underlying beliefs, identities, and narratives that shape its external behavior in Georgia. The qualitative methodology, in turn, captures the subtle but powerful ways in which these beliefs are enacted and contested in everyday diplomatic and cultural engagement. This research builds its foundation on a combination of constructivist theory and a phenomenological methodology, both chosen deliberately to match the nature of the topic. At its core, the study is about understanding how Turkish foreign policy toward kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia has evolved—not only in terms of what has been done, but also how those actions have been interpreted, understood, and experienced by the people and institutions involved.

Constructivism offers the most appropriate lens because it focuses on ideas, beliefs, and identity. Turkish foreign policy, especially under the AKP, is shaped by more than just economic or military interests. It is influenced by how the leadership imagines Turkey’s role in the region, its historical ties with kin, relative, religious and diaspora communities, and the way it constructs meaning around religion, culture, and shared memory. To explore these questions, a phenomenological approach was adopted. This method is not just about collecting data—it is about listening carefully to people’s experiences. Through interviews and field observations, the study gathered insights from individuals who are directly involved in or affected by Turkey’s outreach such as Imam in different mosques. These are not abstract policy recipients—they are community members, cultural and religious leaders and local observers who have something valuable to say about how this policy feels in practice.

This research builds its foundation on a combination of constructivist theory and a phenomenological methodology, both chosen deliberately to match the nature of the topic. At its core, the study is about understanding how Turkish foreign policy toward kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia has evolved—not only in terms of what has been done, but also how those actions have been interpreted, understood, and experienced by the people and institutions involved. Constructivism offers the most appropriate lens because it focuses on ideas, beliefs, and identity. Turkish foreign policy, especially under the AKP, is shaped by more than just economic or military interests. It is influenced by how the leadership imagines Turkey’s role in the region, its historical ties with kin, relative, religious and diaspora communities, and the way it constructs meaning around religion, culture, and shared memory. To explore these questions, a phenomenological approach was adopted. This method is not just about collecting data—it is about

listening carefully to people's experiences. Through interviews and field observations, the study gathered insights from individuals who are directly involved in or affected by Turkey's outreach such as Imam in different mosques. These are not abstract policy recipients—they are community members, cultural and religious leaders and local observers who have something valuable to say about how this policy feels in practice.

Theoretical and practical value of the work

This dissertation contributes both theoretically and practically to the constructivist literature in international relations and to the empirical understanding of Turkey's foreign policy toward kin, religious, and diaspora communities in Georgia. Constructivist theory provides the conceptual basis of the research, enabling an analysis of foreign policy not merely as a response to material interests, but as an expression of identity, norms, and ideational preferences. As Wendt (1999) states, "anarchy is what states make of it," highlighting that international realities are shaped by intersubjective meanings rather than fixed material conditions. This theoretical orientation is particularly relevant to the Turkish case under the Justice and Development Party (AKP), where religion, civilization, and shared history have become central narratives of external engagement.

The research aligns with the work of scholars such as Vendulka Kubáľková (2001) and Jeffrey Haynes (2013), who emphasize that foreign policy cannot be isolated from religion and symbolic structures in contemporary international politics. Ahmet Erdi Öztürk (2021) further illustrates how Turkey, under AKP governance, has restructured its foreign policy through religious institutions and ideologically aligned agencies. This dissertation deepens those discussions by showing how Turkish institutions such as YTB, TİKA, Diyanet, and the Maarif Foundation act not only as service providers but as agents of ideational transmission. Through mosque renovations, religious education, and kinship-based cultural programs, these institutions embed and reproduce a civilizational identity framework that aligns with Turkey's foreign policy goals.

In the Turkish scholarly tradition, Ahmet Davutoğlu's concept of "strategic depth" and "civilizational geopolitics" offers the foundational ideational roadmap for this transformation. According to Davutoğlu (2001), Turkey is historically and morally responsible for protecting and connecting with communities once part of its imperial and religious geography. His view is echoed by other AKP-aligned intellectuals such as Bülent Aras, who sees foreign policy as a reflection of normative power and identity articulation in the post-Cold War world (Aras, 2009). These theoretical perspectives form the ideational background that constructivist theory helps to explain and analyze within the empirical scope of this research.

From a broader theoretical standpoint, the study contributes to understanding how soft power is practiced as an ideational mechanism. Joseph Nye (2004) introduced soft power as the ability to influence through attraction rather than coercion. While Nye's original formulation was largely focused on cultural and institutional legitimacy, constructivist scholars have expanded the concept to include narrative power and discursive identity-making. In this context, Turkey's soft power is not just cultural diplomacy, but a set of normative tools aimed at shaping identity-based relations with target communities. This research shows how that power is exercised through scholarships, religious delegations, heritage restoration, and educational networks in Georgia.

Additionally, the study intersects with diaspora studies, drawing on the works of William Safran (1991) and Rogers Brubaker (2005), who highlight the symbolic role of diaspora in national identity projection. In such literature of William Safran and Brubaker focus on the who can be "imagined communities". It is challenging to look beyond communities social, economic, religious and political problem in homeland in Georgia, however, in this dissertation, it underlined that AKP instrumentalize the religious and political problem of the community's face within their countries, however, the dissertation doesn't concentrate on their issues in Georgia.

In Turkey's case, the diaspora—particularly the Ahıska Turks—is simply recipients of assistance but serve as extensions of Turkish identity politics abroad, a discourse that “abandon” people must be integrated within the geopolitical voice of Turkey for the minorities. The research provides empirical evidence of how these groups are approached not as external others but as moral constituents of a broader Turkish-Islamic space, thereby reinforcing the idea of foreign policy as an identity project. The practical value of the work is seen in its in-depth exploration of how foreign policy is translated into institutional practice. Through a case study of Georgia, the research maps how Turkey's ideational narratives are embedded into concrete programs implemented by state-backed institutions. This empirical evidence demonstrates the scope and depth of Turkey's ideational foreign policy. For Georgian stakeholders, it offers insight into the goals, tools, and limitations of Turkey's presence in regions such as Adjara and Kvemo Kartli. For Turkish policymakers, it offers a reflective analysis of the reception and interpretation of soft power strategies on the ground, a testable area that was implemented in Balkan and Europe.

Furthermore, the research uses a qualitative methodological design rooted in a phenomenological approach to interpret how foreign policy is experienced and lived by community members. This aligns with the constructivist epistemology that prioritizes meaning-making and identity interpretation. Field interviews with imams, educators, and local representatives were analyzed using discourse and content analysis, allowing for a grounded understanding of how ideational foreign policy instruments are both enacted and perceived. As Fearon and Wendt (2002) argue, state identity is reproduced through continuous interaction; this work documents such interactions in the everyday engagements between Turkish institutions and Georgian mentioned communities.

In conclusion, this research contributes theoretically by applying constructivism to a case that is ideationally rich, institutionally layered, and empirically underexplored. It extends constructivist scholarship by emphasizing the role of religious and civilizational discourse in shaping state behavior. Practically, it provides policymakers and scholars with a deeper understanding of the instruments, narratives, and perceptions involved in Turkey's foreign policy toward kin, relative, Muslim, and diaspora communities in Georgia. By linking theory to institutional practice, and narrative to implementation, the study bridges conceptual frameworks with real-world dynamics in a way that is both scientifically rigorous and empirically grounded. This study demonstrates that constructivism is not merely an abstract theoretical preference but a vital framework for making sense of how Turkish foreign policy under the AKP has evolved into a deeply ideational and identity-driven project—especially in its outreach to kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia. By focusing on norms, identity, and discourse rather than material interests alone, constructivism helps us understand why Turkey restores mosques in Ahıska villages, sends imams to Adjara, or offers scholarships through YTB not just as policy tools, but as expressions of a broader civilizational narrative. These acts are more than diplomatic gestures; they are performances of belonging, memory, and symbolic connection, or send students to the Recep Tayyip Erdogan University, theology faculty. The use of a qualitative, phenomenological methodology allowed the study to capture these dimensions as they are lived and experienced on the ground—whether through an imam reflecting on his role in a Georgian village mosque, or a youth in Batumi explaining how studying in Turkey reshaped his sense of identity. The combination of discourse analysis and field interviews provided insight not only into how Turkey's institutions articulate this foreign policy, but also how communities in Georgia negotiate, reinterpret, or sometimes quietly resist these narratives. What emerges is not a one-sided imposition of identity, but a dynamic process of interaction—where foreign policy is co-constructed through shared history, shifting meanings, and everyday encounters. In this way, the study offers a grounded and original contribution: it shows that Turkish foreign policy is not only about power or strategy, but also about people, memory, and the evolving ties that bind them through instrumentalization of the newly established Institutions or new institutions and local institutions.

The structure and volume of the dissertation

This dissertation is comprised 5 chapters. The first chapter presents a comprehensive literature review, it overviews the eclectic scholarship on Turkish foreign policy in general and within the broader fields of ethnic, religious and diaspora studies. The second chapter lays out the theoretical framework of the study, based on constructivist international relations theory. It provides the rationale for choosing constructivism over alternative paradigms such as realism or liberalism, emphasizing its superior explanatory capacity in analyzing Turkey's foreign policy, in line of the theoretical framework, the third chapter introduces the methodological framework of the research, grounded in qualitative content analysis and supported by a phenomenological approach. The fourth chapter is about Institutional and Structural Characteristics of Turkey's Foreign Policy Toward Turkish/Muslim Communities in Georgia. Chapter five is all about the changing patterns of the AKP's foreign policy choices towards communities in Georgia and the role of state institutions and agencies. This dissertation is 357 pages and 73792 words count, including tables, biography.

The main content of the paper

Introduction

In the last two decades, Turkish foreign policy (TFP) has undergone a profound transformation, particularly under the leadership of the Justice and Development Party (AKP), which assumed power in 2002. This transformation is most evident in Turkey's engagement with kin, ethnic, religious, and diaspora communities in its immediate neighborhood, including Georgia. The central aim of this research is to explore and analyze the ideational and institutional dimensions of Turkey's foreign policy toward these communities in Georgia through the lens of constructivist theory, which emphasizes the role of identity, norms, and discourse in shaping international behavior. The study approaches TFP not simply as a projection of state interest or geopolitical calculation, but as a dynamic and normative process rooted in cultural affinity, historical narratives, and institutional transmission. Unlike traditional approaches such as realism or liberalism, which prioritize material interests or institutional bargaining, constructivism—as advanced by Alexander Wendt (1992)—posits that international politics is socially constructed through shared ideas, identities, and collective meanings. This framework provides a more nuanced understanding of TFP under the AKP, particularly its reliance on identity-based engagement, religious symbolism, and cultural narratives. As Wendt argues, “anarchy is what states make of it”—a notion that profoundly resonates with Turkey's ideational turn in foreign policy during the AKP era. Thus, foreign policy becomes not merely a tool for maximizing power or cooperation but a medium through which states perform and reaffirm their self-understanding in relation to others. The research question guiding this study is:

How has Turkish foreign policy under the Justice and Development Party (2002–2024) toward kin, religious, ethnic, and diaspora communities in Georgia? and how it evolved ideationally and institutionally, and how can this transformation be explained through a constructivist lens?

This central question is operationalized through a multi-level qualitative analysis that considers identity discourse, institutional structure, and community reception. The dependent variable in this study is the foreign policy behavior and institutional architecture of Turkey toward relevant communities in Georgia. The independent variable is the ideational framework promoted by the AKP—rooted in Islamic conservatism, and civilizational discourse. Ontologically, the study assumes that international politics is socially constructed, and foreign policy reflects the performative enactment of state identity. Epistemologically, it draws from interpretivist and phenomenological traditions, suggesting that meaning is co-produced through institutional action, elite discourse, and community interaction.

The selection of constructivism as the primary theoretical framework in this dissertation is not incidental. As Ahmet Davutoğlu (2001) outlined in his concept of “strategic depth,” Turkey's foreign policy cannot be divorced from its civilizational past, geographic centrality, and historical responsibility toward Muslim and Turkic peoples. Davutoğlu's doctrine, which emphasized moral responsibility and cultural affinity, inspired AKP's regional engagements and laid

the intellectual foundation for outreach strategies to kin and diaspora communities in Georgia. These engagements were built not solely on rationalist cost-benefit calculations but also on a sense of historical and religious continuity. Thus, the identity-based logic of constructivism aligns closely with the AKP's ideational orientation and narrative-driven diplomacy.

This study also incorporates the work of scholars such as William Safran (1991), Jonathan Brauker (2013), (Ozdemir, 2020) who have emphasized the role of diaspora, religion, and state institutions in shaping foreign policy. Safran's typology of diaspora relations provide a useful heuristic for understanding Turkey's symbolic, emotional, and political linkages with communities abroad, while Brauker's studies of transnationalism underscore how states seek to mobilize religious and cultural ties as foreign policy assets. Özdemir further elaborates how Turkish state institutions act as ideational conduits, creating embedded networks of cultural influence. These insights are crucial for understanding how Turkey positions itself in relation to Georgian communities of Turkish, Muslim, or Turkic origin. Turkish bureaucrat and academic who is the current director of the National Intelligence Organization (MİT), Ibrahim Kalin (2011) argued that Turkey's new diaspora policy is a strategic asset in engaging communities from the Middle East, the Balkans, and the Caucasus. Further, it highlights that public diplomacy and soft power converge with Turkish identity, such as economy, history, culture, and geography (Kalin, 2011). The TFP has emphasized and celebrated the shared cultural and historical association between Turkey and Turkic ethnic groups in Georgia (Fidan, 2023), Hakan Fidan is currently serving Minister of Foreign Affairs. Both top academic and bureaucratic suggest that Turkey engagement with communities is historical shared identity.

In the context of Georgia, these dynamics are particularly salient due to shared Ottoman legacies, religious affinities, and evolving strategic interdependencies. The presence of Ahıska Turks, Adjara Muslims, and Turkish-educated Georgian elites offers fertile ground for ideational and institutional diplomacy. Turkey's religious and educational institutions—such as the Diyanet, YTB, TIKA, and the Maarif Foundation—play an active role in exporting narratives of shared identity and cultural kinship. These institutions are not merely bureaucratic tools; they serve as vehicles of discursive power, reinforcing Turkey's soft power footprint in the region. This echoes Davutoğlu's principle that Turkey must not only act but be seen to act in accordance with its civilizational mission.

Furthermore, the constructivist emphasis on discourse and symbolic politics is operationalized in Turkey's use of public diplomacy and cultural programming in Georgia. Joseph Nye's (2004) notion of "soft power"—the ability to attract and co-opt rather than coerce—intersects with the constructivist idea that power is not just material but ideational. The AKP government's outreach through scholarships, mosque renovations, religious education, and heritage events reflects an ongoing attempt to construct a shared identity space beyond Turkey's borders. Fuat Keyman and Ziya Öniş (2007) have argued that the AKP's foreign policy reflects a hybrid of pragmatism and ideational continuity rooted in Islamic and Ottoman narratives—an approach that both reflects and reproduces Turkey's emerging self-image as a regional civilizational actor.

This dissertation adopts a phenomenological and interpretive methodology, consistent with the constructivist ontological stance that reality is socially constructed and context-dependent. Semi-structured interviews with institutional actors, community members, and religious leaders in Georgia provide valuable insight into how Turkey's foreign policy is not only formulated in Ankara but interpreted and experienced in Batumi, Marneuli, and beyond. Discourse analysis of official speeches, policy documents, and institutional outputs further complements the empirical foundation, allowing for triangulation of elite perspectives, institutional practices, and community responses.

The main findings of the research indicate that Turkey's foreign policy toward these communities has been driven less by material or geopolitical concerns and more by identity-based motivations. The AKP institutionalized a policy framework that deploys soft power tools through religious, cultural, and educational channels. Institutions such as YTB, Diyanet, TIKA, and Maarif, Yunus Emre, and others acted as agents of ideational transmission, projecting Turkey as a civilizational and "fraternal leader"

In sum, this study contributes to both theoretical debates on identity-driven foreign policy and the empirical understanding of Turkey's evolving regional role. It demonstrates that Turkish foreign policy under the AKP cannot be fully understood without acknowledging the ideational motivations, institutional mechanisms, and symbolic narratives that shape Ankara's interactions with Georgian communities.

Annotations of chapters

Chapter 1: Literature Review

Provides a comprehensive overview of scholarly debates relevant to Turkish foreign policy, diaspora engagement, identity politics, and soft power. It integrates primary sources (e.g., Davutoğlu's strategic thought) and institutional publications (like SETA reports) to map the academic and policy background shaping this study.

Chapter 2: Theoretical Framework: Constructivism and Foreign Policy Analysis

Introduces constructivism as the study's theoretical basis. Drawing primarily on Alexander Wendt's ideas, it argues that identity, norms, and discourse—not just material power—shape Turkish foreign policy under the AKP. This chapter shows why constructivism better explains Turkey's engagement with kin and diaspora communities than realism or liberalism.

Chapter 3: Research Methodology

Outlines the qualitative methodology used, including phenomenological approaches, discourse analysis, and semi-structured interviews. This chapter justifies why these tools are appropriate for capturing ideational and institutional dimensions of Turkish foreign policy, especially as experienced by communities in Georgia.

Chapter 4: Institutional and Structural Characteristics of Turkish Foreign Policy Toward Kin relative, Muslim, Diaspora Communities in Georgia

Chapter fourth Examines how Turkey's state institutions (e.g., Diyanet, TIKA, YTB, Maarif, Yunus Emre, Turkey Scholarship, Turkey Alumni, Gurtiad, UID,) operationalize and instrumentalize foreign policy aims. It analyzes their strategic under the AKP and how these bodies act as conduits for soft power, public, religious outreach, and identity-based diplomacy in Georgia.

Chapter 5: Changing Patterns of the Justice and Development Party's Foreign Policy Toward Communities in Georgia and the Role of the State and Its Agencies

This chapter focuses on how AKP's foreign policy toward Georgia's Turkish, Muslim, and kin communities evolved from 2002 to 2024. It investigates how state agencies and institutions adapted over time, the shifting discourse, and how communities in Georgia received or resisted these efforts.

Conclusion

The main question of this dissertation was how Turkey's foreign policy under the Justice and Development Party (AKP) between 2002 and 2024 has undergone structural changes, reshaping national identity and political structures, particularly regarding Georgia's kin-ethnic, religious, and diaspora communities. The findings confirm that the AKP's ideational foreign policy, rooted in Islamic and cultural diplomacy, has significantly influenced Turkey's engagement with these communities through both newly established and existing institutions.

Existing scholarship on Turkey-Georgia relations, particularly from the Cold War period to post-1991, has primarily focused on high politics, military affairs, security concerns, and geopolitical dynamics due to the region's volatility. Most studies have analyzed Turkey's foreign policy through the lens of material power, strategic alliances, and state-centered diplomacy, often overlooking the role of transnational engagement and soft power strategies. This study addresses this gap by shifting the focus to Turkey's use of ideational factors in foreign policy, particularly its cultural, religious, and diaspora connections with Georgia's multiethnic and multifait communities. By emphasizing transnational networks, identity politics, and soft power mechanisms, this research offers a new perspective on Turkey-Georgia relations that moves beyond traditional hard power considerations.

The study tested three main hypotheses using qualitative methods, (H) were offered to provide a potential explanation of the phenomenon reviewed. H1: The structural transformation of Turkey's foreign policy under the AKP (2002–2024) has significantly influenced its engagement with relative, kin, Muslim, and diaspora communities in Georgia through the establishment and expansion of religious, educational, and cultural institutions. H2: Turkey's institutional outreach under the AKP has strengthened its soft power influence in Georgia, shaping identity, political affiliation, and transnational ties among kin and diaspora communities. H3: The integration of Islamic and cultural diplomacy into Turkish foreign policy has led to a shift from traditional state-centric, unitary approach diplomacy to a more transnational, ideational, and identity-based approach, particularly in its relations with Georgia. These hypotheses were tested through qualitative content analysis, which largely was rested on the primary focus on state institutions, field research, and expert and Imam's interviews, to assess Turkey's evolving foreign policy strategies and their impact on kin, relative, religious and diaspora communities in Georgia.

The research confirms that Turkey's institutional outreach—particularly through educational, religious, and cultural organizations such as Diyanet, Maarif, TIKA, and the Yunus Emre Institute—has become more religiously, culturally oriented under the AKP. These institutions function as soft power tools to shape identity, foster transnational belonging, and advance Turkey's ideological and geopolitical objectives. Republic of Georgia, selected for its multiethnic and multifait society, has become central to Turkey's transnational strategy. Communities such as Adjarians, Ahiskans, Azerbaijanis, Abkhazians, and Kists are perceived as part of Turkey's extended religious historical, linguistic and cultural affiliations. The AKP's strategy prioritizes transnational engagement with these groups, integrating diaspora ties with religious education, economic aid, and humanitarian support, positioning Turkey as a guardian of Turkish-Muslim identities abroad.

The findings highlight that Turkish foreign policy has evolved from a state-centric to a more ideational and identity-driven approach. Despite limitations—such as lack of access to Turkish officials and the sensitivity of the topic—the study draws on interviews, institutional reports, and participant observation to assess the outreach's impact. The research confirms Turkey's use of religious networks and ethnic affiliations to exert influence, while also serving soft power and geopolitical aims, including countering Russian and Iranian influence in the region. Institutional programs are tailored to specific audiences: for example, Maarif attracts Turkish business families, YEE engages Georgian language learners. Limitations include reliance on secondary sources and limited scope for longitudinal or large-scale population studies. Still, this research contributes to constructivist theory and studies of soft power, ideational, religion, and international political theology. It shows how Turkey uses transnational religious and cultural ties not only to preserve heritage but to assert regional leadership. Future research should examine long-term effects of this outreach, community responses, and the influence of educational and religious institutions. Comparative studies in other regions with Turkish diasporas

may broaden understanding of the AKP's foreign policy model. Ultimately, Turkey's engagement in Georgia reflects a sophisticated blend of historical affinities, ideological goals, and strategic interests.

In conclusion, it appears that Turkey's engagement with communities in Georgia is a dynamic and evolving process, balancing historical affinities with contemporary political and strategic objectives. More generally, these basic findings are consistent with research showing that states with strong transnational ties often leverage cultural diplomacy to advance their geopolitical influence that Turkey's foreign policy under AKP has evolved into a sophisticated model of ideational influence, leveraging historical, cultural, and religious affinities to shape its relationships with kin and diaspora communities.

List of publications related to the topic of the thesis

Alkan, A. (2024). *The identity and discourse in Georgian and Turkey diplomatic relations between 2002–2022*. *International Relations and Diplomacy*, 12(3), 121–137. <https://doi.org/10.17265/2328-2134/2024.03.005>
davidpublisher.com

Alkan, A. (2022) Commemoration and Memorialization of Ahiska (Meskhetian) Turks in Türkiye Foreign Ministry's Commemoration Statements-(2015-2021). *Open Journal of Political Science*, 12, 556-577. doi: 0.4236/ojps.2022.124031

Alkan, A. (2023). Turkey–Georgia relations: Critical literature review. *IJASOS–International E-Journal of Advances in Social Sciences*, 9(27), 396–410. <https://ijasos.ocerintjournals.org/>